

Ceyhun BAYRAMOV: "Azərbaycanın xarici siyasətinin prioriteti bütün cəbhələrdə diplomatiyanın fəal rolunu təmin etməkdir"

Azərbaycanın xarici işlər naziri AZƏRTAC-a və "Magyar Demokrata" nəşrinə müsahibə verib

Sentyabrın 5-də Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov Macarıstana rəsmi səfəri çərçivəsində Azərbaycan Dövlət İnformasiya Agentliyi (AZƏRTAC) və "Magyar Demokrata" macar nəşrinə müsahibə verib.

Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında "Avropa Komissiyası tərəfindən təmsil olunan Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan Respublikası arasında enerji sahəsində Strateji Tərəfdaşlığa dair Anlaşma Memorandumu", həmin il dekabrın 17-də isə Buxarestdə "Azərbaycan Respublikası, Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstan hökumətləri arasında "yaşıl enerji"nin inkişafı və ötürülməsi sahəsində strateji tərəfdaşlıq haqqında Saziş" imzalanıb. Beləliklə, "yaşıl elektrik enerjisi" Azərbaycan ilə Macarıstan arasında energetika sahəsində əməkdaşlığın daha bir seqmentidir. Lakin eyni zamanda qeyd etmək istədim ki, söylənilənlərin hamısı ədalətli şəkildə bütün Avropa İttifaqına aid ediləcək, çünki uzun illər ərzində adıçəkilən seqmentlər - neft, 2020-ci ildən etibarən qaz və habelə perspektivdə "yaşıl elektrik enerjisi" olmaqla, Azərbaycan Avropa qitəsinin enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasında etibarlı tərəfdaş olaraq qalır. Artıq söylədiyim kimi, ilk dəfə Xəzər qazı Macarıstana nəql edilməyə başlayıb. Əvvəlcə təbii qazın üç ölkəyə - İtaliya, Yunanıstan və Bolqarıstana tədarükü nəzərdə tutulurdu. Lakin bu ildən başlayaraq Macarıstan və Rumıniyada Xəzər dənizinin dərinliklərindən hasil edilən qazın nəql olunduğu ölkələr sırasına qoşuldu. Bir sıra digər ölkələr də maraq göstərib və qoşulmaq istədiklərini bildirdilər. Xüsusən bu ilin apreldə Azərbaycan, Macarıstan, Rumıniya, Bolqarıstan və Slovakiyanın energetika şirkətləri "həmrəylik halqası" adlanan saziş imzaladılar. Bu sənədin imzalanmasında məqsəd Avropanın daxili qaz interkonnektorlarının "Cənub qaz dəhlizi" ilə nəql edilən qazın həcmnin artırılması üçün istifadə olunmasıdır. Gördüyünüz kimi, planlar böyükdür. Avropa 2027-ci ildə bizdən 20 milyard kubmetr qaz almağı gözləyir. Hazırkı dinamika bizə bu məqsədə çatmağa imkan verir. Ən başlanğıcda Azərbaycan 8 milyard kubmetr qaz tədarük edirdi. Artıq ötən il bu, 11,4 milyard kubmetrə çatıb, cari ildə isə 12,5 milyard kubmetr olacaq. Bu, təkcə Avropa İttifaqı üçündür. Aİ ilə yanaşı, Azərbaycan Gürcüstanı əsas və ən iri bazarlardan olan Türkiyəyə böyük təbii qaz tədarükçüsüdür.

Ceyhun Bayramov həmçinin hava nəqliyyatı sahəsində əməkdaşlıq məsələlərinə də toxunub, "Wizzair" aviaşirkətinin rolunu qeyd edib, habelə turizm, inşaat, hərbi-sənaye, əzcəçilik, Ələt Azad İqtisadi Zonası üzrə layihələrdən də bəhs edib. Nazir Macarıstanın Cəbrayıl rayonunun Soltanlı kəndində "ağıllı kənd" yaradılması planından da danışdı.

Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində əməkdaşlığın yeni perspektivləri haqqında suala cavab verən xarici siyasət idarəsinin rəhbəri xatırladı ki, Macarıstan bu təşkilatda müşahidəçi qismində iştirak etdiyi 2018-ci ilin ilk günündən etibarən fəallıq nümayiş etdirir. Xalqlarımızın ortaq tarixi keçmişi, sıx mədəni kökləri var və hər iki ölkənin cəmiyyətləri gələcək yaxınlaşmaya açıq maraq göstərir. 2023-cü ildə türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı olan Şuşa şəhəri və Macarıstanın mədəniyyət paytaxtı Vespren şəhəri fəal əməkdaşlıq edirlər, onların arasında memorandum imzalanıb. Macarıstanın TDT-də rolunu qaz müsbətliyi və təşkilatın bütün üzvləri bunu yüksək qiymətləndirir.

Cənubi Qafqaz regionunda postmüharibə nizamlaşmasının hazırkı vəziyyətindən bəhs edən Ceyhun Bayramov deyib: "Düşmənçilik səhifəsini çevirmək və sülh nizamı qurmağa başlamaq təklifi Prezident İlham Əliyevdən gəlib, həm də bu, 44 günlük müharibənin başa çatmasından iki ay sonra olub. Münaqişənin 30 illik uzun tarixini, habelə Ermənistanın işğal etdiyi torpaqlarda törətdiyi dağıntıları nəzərə alsaq, əlbəttə, təbii ki, belə təkliflə çıxış etmək asan deyildi. Lakin Bakı bunu etdi və gələcəyə baxmaq təklifini birinci irəli sürdü. Ermənistan 13 ay müddətində bu təklifə cavab vermədi. 2022-ci ilin fevralında Azərbaycan daha bir təkliflə çıxış edərək gələcək sülh sazişinin əsasını təşkil edəcək beş prinsip irəli sürdü. Sonra 2022-ci ilin

oktyabrında Azərbaycan yenidən fəallıq nümayiş etdirərək sülh sazişinin layihəsini hazırladı və onu Cenevrədəki danışıqların birinci raundunda Ermənistanı təqdim etdi. Azərbaycanın mövqeyi düşmənçiliyi geridə buraxmaq və beynəlxalq hüquq prinsiplərinə, o cümlədən ərazi bütövlüyünə, suverenliyə və sərhədlərin toxunulmazlığına hörmət əsasında iki ölkə arasında münasibətlərdə yeni mərhələyə başlamaqdan ibarətdir. Biz nəyi görürük? Ermənistanı müharibədən sonra bu ölkənin baş nazirinin, nəhayət ki, şifahi də olsa, tərkibində Qarabağ da olmaqla, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıması üçün iki il yarım vaxt lazım oldu. İndi şifahi söylənmiş bəyanatın rəsmi imza ilə təsbit edilməsinin vaxtı gəlib çatıb, bunun üçün isə sülh sazişi layihəsi üzərində işlər başa çatmalıdır. Təəssüf ki, biz Ermənistan rəhbərliyinin əvvəllər etdiyi şifahi bəyanatların onun əməllərinə uyğun gəlmədiyini müşahidə edirik. Bəzən əvvəllər söylənən fikirləri təkrar edən bəyanatlar eşidirik. Ən pis olanı odur ki, biz vaxtaşırı olaraq hərbi təxribatları da görürük. Bu hissə iki komponenti ehtiva edir və onların hər biri regionda gərginliyi artırır: birincisi, Ermənistan ilə Azərbaycan arasında şərti sərhəddə baş verən təxribatlardır; ikincisi isə - burada mən 10 noyabr 2020-ci il tarixli üçtərəfli Bəyanatı kobud şəkildə pozan Azərbaycan ərazisindəki 10 min şəxsdən ibarət qanunsuz hərbi birləşmələrin bu günədək mövcudluğunun regionda gərginliyi və təhlükənin ciddi mənbəyi olduğu şəraiti xüsusi vurğulamaq istəyirəm. Xatırladıram ki, həmin sənədin dördüncü maddəsinə əsasən, Rusiya Federasiyasının sülhməramlı kontingentinin yerləşməsinə paralel olaraq, bütün erməni silahlı birləşmələri çıxarılmalı idi. Təəssüf ki, üçtərəfli Bəyanatın imzalanmasından təxminən üç il sonra qanunsuz hərbi birləşmələr hələ də çıxarılmayıb. Onlar Ermənistan tərəfinin himayəsindədir və onun dövlət büdcəsindən maliyyələşdirilir. Bu bölmələrin şəxsi heyətinin bir hissəsi Ermənistan silahlı qüvvələrinin hərbi personalından ibarətdir. Bunu təsdiq edən çoxlu sayda sübutlar və faktlar var. Biz əminik ki, sülh gündəliyi davam etməlidir və bu prosesin başa çatdırılmasında qətiyyətli olmalıyıq. Sazişin yekun mətninin hazırlanması da başa çatmalıdır və o, istisnasız olaraq beynəlxalq hüquq normalarına əsaslanmalıdır".

Bu günlərdə bir sıra xarici KİV-də şişirdilən Laçın yolu mövzusunda toxunan nazir bildirib ki, bütün bu səs-küyün mənbəyi Ermənistan və onun himayədarlarıdır. "Bütün bu təbliğat heç bir əsası yoxdur. Bu, humanitar məsələ deyil, sırf siyasət manipulyasiyasıdır. Hazırda Laçın yolu Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi (BQXX) tərəfindən istifadə olunur. Hər gün onlarla erməni sakinlər hər iki istiqamətdə keçid buraxılış məntəqəsindən sakit şəkildə keçir. Onlar xəstələrini daşıyır, bununla yanaşı, BQXX regiona dərman preparatları və digər zəruri məhsulları gətirir. Bakının mövqeyi ondan ibarətdir ki, bütün alternativ marşrutlardan istifadə olunsun. Əgər məsələ, həqiqətə, humanitar sahəyə aid olsaydı, onda çox tez bir müddətdə bir neçə yolun paralel olaraq açılması ilə həll oluna bilərdi. Lakin artıq üç ildir ki, regionda yerli ermənilərin bezi nümayəndələri əllərindən gələni edirlər ki, bütün bu imkanların qarşısını alsınlar, erməni əhalinin Azərbaycan dövlətinin siyasi, iqtisadi, sosial arxitekturasına reintegrasiyası prosesinin birbaşa və bilavasitə ilk addımları kimi qiymətləndiriləcək hər hansı ipi kəsinlər. Bu isə seqrəqasiyanın, separatçılığın dəstəklənməsindən başqa bir şey deyil. Təəssüf ki, Ermənistanın mövqeyi də bu xəttin dəstəklənməsindən ibarətdir ki, bu da İrəvanın Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıması haqqında şifahi bəyanatına ziddir. Marşrutlar üzrə ilkin razılaşmalar əldə olunmuşdu, lakin Ermənistan rəhbərliyi son məqamda, əvvəllər də dəfələrlə olduğu kimi, yenə də onların şərtlərini pozurdu. "Hansısa humanitar fəlakət" barədə qaralayıcı informasiya kampaniyasının heç bir əsası yoxdur. Bir marşrut yerinə dərhal bir neçəsini təklif edən ölkəni "humanitar böhranda" ittiham etmək ağılsızdır. Biz Ağdam-Xankəndi yolunu bu marşrutun optimal olduğuna görə təklif edirik, həqiqətdə isə bir çox başqa yollar, o cümlədən Füzuli və Şuşa şəhərindən də marşrutlar var. Tərəfdaşlarımız, həmçinin BQXX-nin əməkdaşları bütün bunlardan xəbərdardır. Ağdamdan yüklərin çatdırılması məqsədilə konvoy təşkil etmək onlar üçün bir neçə saatın işidir. Onların bütün imkanları - zəruri infrastruktur, logistika, nəqliyyat vasitələri, Bərdədə anbarlar - bir sözlə, lazım olan hər cür şəraitləri mövcuddur. Ağdamdan yol ən qısamdır. Lakin erməni əhalisinin etdiklərinə baxın! Onlar beton bloklar qoyublar və bu da ərzağın çatdırılmasını qeyri-mümkün edir. Bütün məsələ bundan ibarətdir. Onları se-

paratçılıq maraqlandırır. Bizim mövqeyimiz ondan ibarətdir ki, bu mövzu siyasiləşdirilməməlidir, belə ki, sən digər marşrutları rədd edərək yalnız bir yoldan danışırsansa, bu, artıq məsələnin siyasiləşdirilməsidir və humanitar müstəvi ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. Bu, artıq siyasi gündəmdir, həm də çox zərərli. Bu, nə ermənilərin, nə də azərbaycanlıların marağıdır. Münaqişənin otuz ili göstərdi ki, bu özünütəcridin heç kimə faydası olmayıb. Biz Qarabağın erməni əhalisinə öz vətəndaşlarımız kimi baxmaqda davam edirik. Ermənistanı fərqli olaraq, Azərbaycan monoetnik dövlət deyil. Azərbaycan Konstitusiyasına və ölkəmizin qoşulduğu bir sıra beynəlxalq konvensiyalara görə, bütün etnik azlıqlar bərabər hüquqlara, azadlıqlara və bərabər vəzifələrə malikdir".

Azərbaycanın mərkəzi hökuməti ilə Qarabağın erməni əhalisi arasında dialoqa toxunan nazir qeyd edib ki, artıq birinci görüş keçirilib. "Prezidentin təyin etdiyi xüsusi nümayəndə ilin əvvəlində Qarabağda ilk görüşünü keçirib, bundan sonra rotasiya qaydasında Azərbaycanın şəhərlərindən birində ikinci görüşün keçirilməsi üzrə dəvət göndərilib. Həmçinin erməni əhalisinin nümayəndələrinin diqqətinə çatdırılıb ki, mərkəzi hökumətin təmsilçisi bu rotasiya formatında gələcək görüşlərin keçirilməsini davam etdirməyə hazırdır; üçüncü görüş yenə Qarabağda, dördüncüsü Azərbaycanın şəhərlərinin birində, beşincisi yenə Qarabağda və sairə. Bizim üçün vacib olan prosesin davam etməsidir. Bu mənada Bakı dialoq üçün çox iradə və açıq mövqə nümayiş etdirir. Bu, irəliyə doğru yeganə yoldur. Dialoqdan imtina edənlər, onlara mesaj göndərə biləcək və hər hansı bir vədlər verəcək üçüncü güclərin əllərində girov olmaqdan qurtulmalıdır. Onlar keçmişə nəzər salmalı və nə əldə etdiklərini düşünməlidir. Məgər onlar xoşbəxt oldular, daha yaxşı yaşamağa başladılar? Əlbəttə, yox. Yeganə yol dialoq və Azərbaycanın tərkibində öz gələcəyini müzakirə etməkdir. Başqa yol yoxdur, çünki qalan bütün variantlar qeyri-legitimidir. Bu, bizim qırmızı xəttimizdir. Bundan sonra Azərbaycanın ərazisində heç bir boz zona olmayacaq".

Zəngəzur dəhlizinin açılması ilə bağlı Ermənistanla danışıqların hazırkı vəziyyətindən danışan Ceyhun Bayramov qeyd edib ki, Azərbaycanın qərb rayonları ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında maneəsiz yolun açılması 10 noyabr 2020-ci il tarixli üçtərəfli Bəyanatın bir hissəsidir. "Kommunikasiyaların açılması çox vacibdir, çünki nəqliyyat əlaqələri, ticarət və sairə təkcə tərəflərə fayda və gəlir gətirmir, eyni zamanda regionda sülh prosesini dönməz edir. Belə ki, ölkələr bir-birinə sıx bağlı olur. Eyni zamanda təkcə bizim regionda deyil, həm də Ukraynadakı müharibə də diqqətə alınmaqla onun hüduqlarından kənarda baş verən geosiyasi proseslər bizə Şərqi və Qərbi birləşdirən yeni nəqliyyat marşrutlarının açılmasını dikte edir. Marşrutlara həm Avropa İttifaqı, həm də Mərkəzi Asiya dövlətləri və daha sonra Şərqi tərəfindən güclü tələbat var. Bu mənada Azərbaycan ərazisindən keçən Orta dəhlizin əhəmiyyəti böyükdür. Təkcə ötən il bizim ölkəmizdən yük axını 70 faiz artıb. Tələbat çoxdur. Zəngəzur dəhlizi Şərqi-Qərbi yolunda elementlərdən ibarətdir. Ekspertrlər müəyyən ediblər ki, Zəngəzur dəhlizi vasitəsilə Orta dəhlizə əlavə 5-8 milyon ton karqo göndərilə bilər. Bu, təkcə Azərbaycan və Ermənistan üçün deyil, həm də digər ölkələr üçün çox faydalıdır. 2020-ci ilin noyabrında və 2021-ci ilin yanvarında imzalanmış üçtərəfli bəyanatlara uyğun olaraq, üç ölkənin baş nazirlərinin müavinlərinin səviyyəsində işçi qrupu yaradılıb. Artıq üç ildir ki, işlər davam edir. Hansısa məqamda belə bir təəssürat yaranır ki, biz işləri yekunlaşdırmağa yaxınlaşırıq, lakin birdən - son dəqiqədə Ermənistan gözlənilmədən yeni bir iddia irəli sürür, bu da prosesi dalana sürükləyir. Bu, qeyri-konstruktivdir, həm də üçtərəfli Bəyanatın müvafiq maddəsinin pozulmasıdır. Həmin maddəyə görə, Ermənistan öz üzərinə yükləri, vətəndaşların və nəqliyyat vasitələrinin maneəsiz hərəkətinə qarantia vermək öhdəliyini götürüb. Bu, Ermənistan tərəfindən qeyri-konstruktiv olmaqla yanaşı, həm də ona zərər verir. Bu ölkə özünü gərilərdən məhrum edir, hərçənd bütün ölkələr arasında məhz onun öz iqtisadi üstünlüyünü düzəltməyə və izolyasiyadan çıxmağa ehtiyacı var".

Azərbaycan XİN-in başçısı müsahibənin sonunda bildirib ki, bu cür yanaşma İrəvanı öz iqtisadiyyatını qaydaya salmaq üzrə daha bir imkandan məhrum edəcək. Çünki yol, sadəcə olaraq, Ermənistanı yan keçə bilər. Azərbaycan isə "B" planına malik olan ölkə kimi, bu istiqamətdə işi davam etdirəcək. Onun üçün layihə Ermənistanın iştirak olacağından daha uyğun keçirilə bilər, amma belə olan təqdirdə İrəvan bundan zərər çəkəcək.